

พระราชหัตถเลขา
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชวิจารณ์
เทียบลัทธิพระพุทธศาสนาฝ่ายหินยานกับมหายาน
และเรื่องสร้างพระพุทธรูป

กรมศิลปากร
จัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช ๒๔๕๖

พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงพระราชวิจารณ์เทียบลัทธิพระพุทธศาสนาฝ่ายหินยานกับมหายาน
และเรื่องสร้างพระพุทธรูปหลวง

พิมพ์ครั้งที่ ๕ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม พุทธศักราช ๒๕๕๖

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชวิจารณ์เทียบลัทธิ
พระพุทธศาสนาฝ่ายหินยานกับมหายาน และเรื่องสร้างพระพุทธรูปหลวง.- พิมพ์ครั้งที่ ๕.- กรุงเทพฯ :
สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๖.

๑๑๒ หน้า.

๑. จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ, ๒๓๙๖-๒๔๕๓. ๒. พุทธศาสนา-ประวัติ.
๓. พุทธศาสนา มหายาน. ๔. พุทธศาสนาเถรวาท. I. ชื่อเรื่อง

๒๕๕.๓๐๔

ISBN 978-616-283-072-3

ที่ปรึกษา

นายสหวัดน์ นันหนา

อธิบดีกรมศิลปากร

นางสุรียรัตน์ วงศ์เสงี่ยม

รองอธิบดีกรมศิลปากร

นายบุญเตือน ศรีวรพจน์

ผู้อำนวยการสำนักวรรณกรรม

และประวัติศาสตร์

คณะกรรมการ

นายธีระ แก้วประจันทร

นักอักษรศาสตร์ชำนาญการพิเศษ

นายบัณฑิต ลิวชัยชาญ

นักอักษรศาสตร์ชำนาญการ

พิมพ์ที่

บริษัทไทยควอลิตี้บุ๊คส์ จำกัด

๔๕/๓๓๑ ถนนนวมินทร์ ซอย ๒๔ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ ๑๐๒๔๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๗๓๔ ๘๖๔๔-๕ โทรสาร ๐ ๒๗๓๔ ๘๖๔๔

BQ
7432
Q75
2556

สารบัญ

ลายพระหัตถ์สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ ลงวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๑ ทรงแถลงมูลเหตุ ที่ทรงพระราชวิจารณ์หนังสือนี้	๑๗
หนังสือทูลเกล้าฯ ถวาย ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๒ (พ.ศ. ๒๔๔๖)	๒๒
พระราชหัตถเลขา ถึงสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๒ (พ.ศ. ๒๔๔๖)	๒๕
ว่าด้วยฟ้าเขียนและห้วนเจียงพรตจีนไปสืบศาสนาในอินเดีย	๒๕
ว่าด้วยอังกฤษพบเมืองปาตลิบุตรและรอยพระพุทธรูป	๒๖
ว่าด้วยพวกจีนทำเครื่องจักรสวดมนต์	๒๗
ว่าด้วยฝีมือการก่อสร้างของไทยเลียนมาจากฝรั่ง	๒๘
พระราชหัตถเลขา ถึงสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ ลงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๒ (พ.ศ. ๒๔๔๖)	๒๙
หนังสือซึ่งพระราชทานกับพระราชหัตถ์	๓๐
ลายพระหัตถ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ ลงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๑๒ (พ.ศ. ๒๔๔๖)	๓๓
พระราชหัตถเลขา ถึงสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์ ลงวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๒ (พ.ศ. ๒๔๔๖)	๓๙
ว่าด้วยพระลังกาพาลัทธิหินยานเข้ามาสยาม	๓๙
ว่าด้วยพวกมหายานและพวกหินยานมีมาด้วยกันแต่เดิมแล้ว	๔๐
ว่าด้วยพุทธศาสนาก่อนพระเจ้าอโศก	๔๑
ว่าด้วยพระเจ้าอโศกสร้างนรก	๔๑

ว่าด้วยพระเจ้าอโศกถือพุทธศาสนา	๔๓
ว่าด้วยพระเจ้าอโศกประกาศถือพุทธศาสนาสำหรับชาติ	๔๓
ว่าด้วยลัทธิศาสนาเชน	๔๓
ว่าด้วยพระมหินทรที่ไปลังกา	๔๕
ว่าด้วยเรื่องมหายานที่ฟ้าเหียนเล่า	๔๖
ความสันนิษฐานสังคายนาครั้งที่ลังกา	๔๗

พระราชหัตถเลขา ถึงสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์

ลงวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๒ (พ.ศ. ๒๔๔๖)	
พระราชทานความสันนิษฐานเรื่องลัทธิมหายานและหินยาน	๔๘
ความสันนิษฐานเรื่องมหายานและหินยาน	๔๙
ว่าด้วยมหายานและหินยานมีมาแต่ครั้งพุทธกาล	๔๙
ว่าด้วยสงฆ์สาวกแยกกันเป็น ๖ พวก	๕๐
ว่าด้วยพวกหินยานตั้งโรงเรียน ๖ ตามหนังสือญี่ปุ่น	๕๑
ว่าด้วยลำดับพุทธกิจตามหนังสือญี่ปุ่น	๕๑
ว่าด้วยพงศาวดารเมืองปาตลิบุตรตามรายงานของผู้ชุดค้น , โบราณสถานและโบราณวัตถุ	๕๒
พงศาวดารเมืองปาตลิบุตร สมัยพระเจ้าอโศก	๕๓
ว่าด้วยการก่อสร้างสมัยพระเจ้าอโศก	๕๖
ว่าด้วยความสุขุโชมแห่งเมืองปาตลิบุตร	๕๙
อนุมาณการปกครองและการศึกษาครั้งพุทธกาล	๖๐
ว่าด้วยลำดับแห่งสังคายนา	๖๒
สันนิษฐานการแต่งหนังสือเรื่องพุทธศาสนาของพวก มหายานและพวกหินยาน	๖๗
สันนิษฐานหลักเดิมของศาสนาต่าง ๆ	๖๙

พระราชหัตถเลขา ถึงสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนนริศรานุวัดติวงศ์

ลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๗)

เรื่องสร้างพระบาทหลวง (บันทึกพระราชหัตถเลขา)

สำเนาหนังสือทูลเกล้าฯ ถวาย ลงวันที่ ๓ กันยายน ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๗)

สำเนาคำอธิบายแบบกระดานพระบาท

สำเนาสังเขปความในมัจฉาตก

สำเนาคำอธิบายการเขียนพระบาท แบบที่ ๓ สำหรับวัดโชติทายการาม

สำเนาคำอธิบายการเขียนพระบาท แบบที่ ๑๓ สำหรับวัดพระปฐมเจดีย์

สำเนาพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ ๔ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๗)

สำเนาหนังสือทูลเกล้าฯ ถวาย ลงวันที่ ๕ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๗)

สำเนาพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ ๖ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๗)

สำเนาหนังสือทูลเกล้าฯ ถวาย ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๗)

สำเนาคำอธิบายการเขียนพระบาท แบบที่ ๑๑ สำหรับวัดบางปลา

สำเนาคำอธิบายการเขียนพระบาท แบบที่ ๑๖ สำหรับวัดแค

สำเนาพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๗)

หน้าบันทึก สำเนา เรื่องมัจฉาตก

สำเนาหนังสือถวายพระธรรมโกษา ลงวันที่ ๑๓ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๗)

สำเนาหนังสือทูลเกล้าฯ ถวาย ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๓ (พ.ศ. ๒๔๔๗)

สำเนาคำอธิบายการเขียนพระบาท แบบที่ ๑ สำหรับวัดเขมาภิรตาราม

สำเนาคำอธิบายการเขียนพระบาท แบบที่ ๖ สำหรับวัดดาวดึงษ์

สำเนา คำสั่งการทำกระดานพระบาท

๒๖
๗432
๑45
2556

๗๐

๗๑

๗๖

๗๘

๗๙

๘๑

๘๓

๘๔

๘๕

๘๖

๘๗

๘๙

๙๑

๙๓

๙๕

๑๐๒

๑๐๓

๑๐๖

๑๐๘

๑๐๘

สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร
จัดพิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช ๒๕๕๖

<http://www.literatureandhistory.go.th>